

ПОВЕСТ МИЛОВАНА ВИТЕЗОВИЋА О ВЛАСТИТОМ ЖИВОТНОМ И СТВАРАЛАЧКИ ВАНСЕРИЈСКОМ ПУТУ

Милош Јевтић, *Књижевне адресе Милована Витезовића*, Библиотека
„Сретен Марић”, Косјерић 2024

„Још бих рекао: ако су људи склони стварању,
нема живота мимо стварања.”

Милован Витезовић, из интервјуа

У књизи која је пред нама Милован Витезовић откључава своју књижевну радионицу, мотивацију за упоран посвећенички рад као свој животни вјерују, захваљујући Милошу Јевтићу, који после четврт века овај *интервју* обзнањује обликован у документарну књигу *сећања*. Читаоца плени Витезовићева непосредност и питкост приповедања о инсертима из његове аутобиографије, а посебно освајају успомене из доба раног детињства и живота у родном селу, којих нема у званичним биографским одредницама. Такође, и о каснијем школовању и формативно битној гимназијској фази, која је његову особиту бистрину и таленат усмерила ка књижевном пољу и развоју у стваралачки упечатљиву личност. Када га је као зрелог и увелико славног писца у завршници разговора искусни сабеседник, публициста Милош Јевтић, питао о схватању књижевности, своје и уопште, лапидарно је одговорио: „За мене лично књижевност је један покушај да будем присутан у свему и да то присуство трајно обележим...”

Најпре, ту је школска адреса Косјерић у незаобилазном сећању ђака пешака и првих песмица, читалачких заноса и разних других снова и интересовања... Потом долази у нарочито драго му тадашње Ужице, град културе, где је учествујући активно у књижевном и друштвеном животу већ био запажен. Тада су објављени и његови први стихови у *Весџима* и омладинским новинама, о чему сазнајемо из доста пластичних података, превасходно о полетној атмосфери песника долазеће књижевне генерације, који му постају узори и путокази. Све то је указивало на

један ванредан и специфичан дар, који ће засјати при доласку у престони Београд на студије. Убрзо га срце и ум почињу јавно откуцавати интригантним афоризмима, у којима се, без комплекса провинцијалца, оглашава песничким гласом особитог калибра, гласом писца преданог без остатка мисији књижевне речи и чувања богате културне ризнице свога народа.

Отуда није чудо што ће постати и остати упамћен као легендарни Витез књижевног живота свога времена, потврђујући се у бројним остварењима продорношћу особито слободног духа и језика у књигама које ће се низати, те запаженим драмама, на телевизији, филму и другим медијима. Жанровска разноврсност равна чуду, почев од аутобиографског романа и изванредног филма *Лајање на звезде*, па до преокупације замашног опсега тема и бриљантних остварења о важним личностима српске историје: Димитрију Туцовићу, Винаверу, Вуку Караџићу, Светом Сави и многим другим великанима културног наслеђа. Све то ширило је Витезовићеве књижевне адресе запажене у грандиозном опусу од преко 60 књига и бројних драмских остварења у огромним тиражима. Како сам Витезовић искрено и без сујете казује, имао је срећу од почетка своје књижевне каријере да буде добро примљен од критике као и од најшире публике, као поштовани песник за децу и особито о деци. За Витезовића је детињство изабрани поетски простор света природне ведрине, одакле лако *оловка њице срцем* са топлим призвуком деље наивности, са зачином нарочитог шеретлука и мудрости како би био занимљив и за одрасле.

Писац предговора ове драгоцене књиге, Радован Поповић, подсећа на речи академика Сретена Марића, иначе шкртог у похвалама нове генерације домаћих писаца, који је својевремено учио комшију из Тубића, млађахног Милована Витезовића, *као најдаровитијег момка из ерског краја, кога је срео као њесника, афорисичара, драмског њисца...*

Касније, свој дар и порив за писањем Витезовић је развијао у многим тематским и стилским круговима, острашћено и студиозно се предајући раду на идејама самом себи задатом. Део одговора на питање како је у сваком од тих замашних наума био успешан и награђиван бројним домаћим и страним признањима налазимо у његовим веродостојном казивању:

За серију о Вуку Караџићу сакупљао сам грађу једно четири-пет година, и исто толико сам је и исписивао. То није била само грађа о Вуку, већ и о Првом српском устанку, дакле и сву грађу о Карађорђу, Ђурџији, Доситеју, о кнезу Милошу, о кнезу Михајлу, о Лукијану Мушицком и редом.

Сакупљајући тако опсежну грађу и проучавајући српску историју деветнаестог века, увећао је своју личну библиотеку за више хиљада

књига, а драгоцену помоћ и сарадњу пружили су му бројни угледни професори и историчари тога периода. Особито истиче значај Миодрага Поповића, знаменитог професора Филолошког факултета, непревазиђеног познаваоца нашег романтизма, али и свога првог професора из Косјерића Миће Цајића, касније песника и нашег првог стручног библиографа који је радио у Библиографском одељењу Народне библиотеке Србије.

Лајање на звезде, запажено филмско остварење а потом и роман штампан у више издања, отворило је велика врата серији романа са историјском потком који ће бити бестселери и аутора примаћи слави једног од најчитанијих писаца савремене српске књижевне сцене. Не без емоционалне ноте али дословно, ево шта о томе каже сам Милован Витезовић:

Када је реч о мом књижевном делу, мислим да је значајно сетити се мог романа *Лајање на звезде*. Тај роман је – то сада могу комотно, и први пут да изјавим – аутобиографски роман. Моравски Карловци су Ужице, гимназија „Милутин Ускоковић” јесте моја гимназија, Ужичка гимназија, која се сада, иначе, зове „Луне Миловановић”. То је мој однос према Милутину Ускоковићу. Професори у тој књизи су моји професори, али су њихове поједине особине збркане, чак и домишљене. Уосталом, надимак главног јунака – Филозоф, мој је гимназијски надимак...

Очито, током вођења овог необично исцрпног разговора Јевтић је писцу постављао врло инспиративна питања. Притом, прецизно је хронолошки пратио његову биографску путању, многе рукавце и кључне књижевне адресе, као и уверења, која склапају целовитију слику његове необичне личности и импресивног дела. Читаоцу књиге, у исти мах, дочарана је из прве руке и слика турбулентног времена савремене и актуелне историје. На питање: „Како осматрате нашу данашњу духовну сцену?” следио је непосредан одговор Милована Витезовића, који се одувек борио за слободу стваралаштва, истичући сада и своје дубоко уверење о функцији уметничког послања: „Мислим да писац мора делити судбину свога народа и мора, на свој начин, бити на страни народа...” Уосталом, то је све са дозом хумора мудро прорекао, и оставио као своју трајну опоручу у славној песми „Са колена на колена”, први пут објављеној још далеке 1968. године.

Милована Витезовића читамо на страницама ове одлично опремљене књиге коју је уредио Зоран Јеремић, изнова га доживљавајући као омиљеног и присног писца живог језика, а надасве човека племените ведрине срца и бритког ума. Сада, она је и нарочити *homage* и мала духовна светлост, која ће његовим делом и даље доприносити нашем бољем осветљавању света, будити наду у правцу неких лепших просјаја.

Милуника МИТРОВИЋ